

**Inventaris van het archief van het Socialistisch Mannenkoor Marxkring -
Gent (1914-1974)**

(S/1982/004)

Goedele De Swaef

Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis
1989

INLEIDING

In 1887 voerden een tweehonderdtal zangers en zangeressen de cantate *Aan de volksvriend Edward Anseele* uit, ter gelegenheid van de vrijlating van Anseele. Uit deze groep ontstond op 1 mei 1888 het mannenkoor de Marxkring, dat onder leiding van Paul De Keukelaere strijdliederen en koren aanleerde. Jef Van Der Meulen¹, de nieuwe koorleider, zag als taak van de Marxkring, naast het opluisteren van partijfeesten en optochten, ‘het helpen opvoeren tot een hoger peil van de ontwikkeling van de arbeiders en het verfijnen van hun kunstzin’. ‘Door kunst naar volksverheffing’ was dan ook een motiverende leuze van het koor. Verschillende werken en cantates van Jef Van Der Meulen werden uitgevoerd: *Arbeidersstrijdzang*, *Pro Memoriam*, *Hulde aan de vrije gedachten*, *Op den Groeninghe kouter*, *Vooruit’s roem*, *Jubelkantate der wevers- en spinnersverenigingen*, *De arbeid*, *Meikantate* ... De Marxkring behaalde meerdere onderscheidingen in verschillende afdelingen tussen 1899-1912. In 1913 verleende de Marxkring, op verzoek van Emiel Matthieu, zijn medewerking aan de uitvoering van *De Schelde* van Peter Benoit, n.a.v. de wereldtentoonstelling in Gent. In samenwerking met het koor De Verenigde Werklieden, werd op 13 juli 1913 een grote internationale wedstrijd voor samenzang georganiseerd. Op 13 augustus vond er een internationaal zangtornooi plaats. De activiteiten van de Marxkring werden in 1914 door de oorlog tijdelijk stilgelegd tot in 1915, bij de opening van de grote feestzaal van het Feestlokaal Vooruit, grote kunstconcerten werden georganiseerd. De oorlog eiste toch zijn tol aan leden. Na de oorlog, hernam de kring zijn bezigheden. Concerten volgden elkaar op. Het optreden op de Kouter, een traditie geworden, kende grote bijval. In 1921, 1922, 1924, was de Marxkring de inrichter van Internationale Zangtornooien in de Koninklijke Franse Schouwburg. Op 7 april 1928 werd het 40-jarig bestaan gevierd met de opvoering van *Sir Halewijn* van Jef Van Der Meulen. Van dan af startte de Marxkring een reeks kunstconcerten, met de medewerking van de beste krachten van de Franse schouwburg. In 1929 vormden ze het glanspunt van het Internationaal Zangtornooi te Antwerpen, ingericht in de Vlaamse Opera ter gelegenheid van het gouden jubileum van de Lassalekring. De dood van Meester Jef Van Der Meulen in 1931 kwam hard aan voor het koor. Na een overgangperiode met Adolf Hoefman trad in 1932 de jonge Leon Torck als nieuwe koorleider aan. Over de hele hoger vermelde periode is heel weinig terug te vinden in de hier beschikbare archieven van de Marxkring. Wel zijn er vrij volledige ledenlijsten bewaard gebleven, een programma van 1919 en 1928, en een reglement dat opgesteld werd in 1914. Vanaf de tweede helft van de jaren 1930 is het archiefaanbod veel ruimer. De vrij nauwkeurig bijgehouden briefwisseling geeft een beeld van de activiteiten die plaatsvonden. In 1936 verwierf de Marxkring een eerste tweede prijs in eerste afdeling, in de Internationale zangwedstrijd te Jolimont. De erevoorzitter, Richard Van Kenhove, speelde een centrale rol in het organiseren van de activiteiten: concerten, (jubileum-)feestelijkheden, vergaderingen, meerdaagse uitstappen naar Frankrijk en Nederland. Via de briefwisseling van de Gentse vereniging met buitenlandse arbeiders-zangers krijgt men ook een beeld van de internationale samenwerking tussen diverse koren. Door de uitvoeringen uitgezonden door het Nationaal Instituut voor Radio-omroep (NIR) verwierf de kring een grotere bekendheid. De Tweede Wereldoorlog legde weer alle werkzaamheden stil. Heel veel muziekpartituren, bewaard in de Marxkringzaal (in 1953 Jef Van Der Meulen-zaal genoemd, in

¹ Jef Van Der Meulen, geboren op 24 maart 1868 in Gent. Hij studeerde aan het Gentse Muziekkonservatorium, waar hij in 1927 tot leraar Harmonie werd benoemd. Na de opvoering van zijn *Arbeidersstrijdzang*, ingestuurd als werk van een door de Marxkring uitgeschreven wedstrijd, werd hij gevraagd koorleider van de Marxkring te worden, wat hij gedurende 39 jaar, tot aan zijn dood in 1931 is gebleven.

Feestlokaal Vooruit) werden verbrand.² Met schaarse middelen werd in oktober 1944 opnieuw gestart. Er werden opnieuw kunstconcerten georganiseerd. In mei 1947 vervoegde de pianist Raoul Sinia de groep. De kring werkte op 12 oktober 1947 in Brussel mee aan het feest ter gelegenheid van de veertiendaagse propaganda voor verfraaiing van de werkplaatsen en de verbetering van het lot van de arbeiders. Dit feest werd georganiseerd door het ministerie van Arbeid en Sociale Voorzorg (toen onder minister Leon Eli Troclet) in het Paleis van Schone Kunsten. In februari 1948 behaalde de Marxkring de enige plaats in tweede afdeling, ter gelegenheid van het Provinciaal Zangtornooi. De inhuldiging van het Anseelemonument op 27 juni 1948 was de aanzet tot het oprichten, in september, van het gemengd koor de Anseele Vrienden, dat in de jaren 1950 samenwerkte met de Marxkring.

Uit tijdschriften die bewaard gebleven zijn uit de periode 1951-1952 kan worden opgemaakt welke activiteiten plaatsvonden. In 1954 werd Leon Torck (leider van zowel de Marxkring als van de Anseele Vrienden) benoemd tot directeur aan het Koninklijk Conservatorium in Gent. Fernand De Poppe volgde hem op. Waarschijnlijk is de Marxkring eind de jaren 1950 (1958 is het laatste jaar waarin er nog iets van terug te vinden is) samengesmolten met de Anseele Vrienden, onder welke naam het koor ook verder bestond. Emiel Vergeylen, 18 jaar lang voorzitter van de Anseele Vrienden gaf in 1966 die taak door aan Gilbert Temmerman. De toenmalige secretaresse Elodie Moerdijk, vertelde toen dat het koor zijn laatste kerstconcert (elk jaar sinds 1956) heeft gehouden in 1970 en dat kort daarna werd opgedoekt. De algemene achteruitgang van het verenigingsleven werd toen aan de opkomst van de televisie geweten. Het archief bevat 29 nummers, opgeborgen in 6 archiefdozen, en bestrijkt de periode 1914-1974. Het is raadpleegbaar mits toestemming van de verantwoordelijke archivaris.

² *Tijdschrift Marxkring*, 4(1953)4.

STORTINGSLIJST

- 1 Lijsten, catalogus, gelegenheidsdrukwerk, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, E. De Rudder, voorzitter, e.a. betreffende vergaderingen, leden, activiteiten.
1936-1938 1 omslag
- 2 Lijsten, programma's, kasstukken, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, E. De Rudder, voorzitter, e.a. betreffende vergaderingen, leden, activiteiten.
1938-1941 1 omslag
- 3 Omzendbrieven, lijsten, telegrammen, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, E. De Rudder, voorzitter e.a. betreffende vergaderingen, leden, activiteiten.
1937 1 omslag
- 4 Knipsels, omzendbrieven, kasstukken, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, E. De Rudder, voorzitter, zangvereniging "De Stem des Volks" (Amsterdam), e.a. betreffende vergaderingen, leden en activiteiten waaronder reizen naar Nederland, Normandië, Bretagne.
1937-1939 1 omslag
- 5 Programma's, reglement, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, E. De Rudder, voorzitter, B.W.P. partijbestuur (propagandacentrale), Leon Torck, bestuurder, Belgisch Nationaal Instituut Radio-omroep, e.a. betreffende vergaderingen, leden en activiteiten waaronder een reis en concert te Amsterdam.
1936-1939 1 omslag
- 6 Lijsten, kasstukken, briefwisseling, van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, e.a. betreffende activiteiten, waaronder zangwedstrijd en leden.
1938 1 omslag
- 7 Programma's, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, e.a. betreffende activiteiten, waaronder jubileumfeestelijkheden -50-jarig bestaan, 100-jarig bestaan Melomanen.
1937-1938 1 omslag
- 8 Lijsten, briefwisseling, van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, Belgisch Nationaal Instituut van Radio omroep (N.I.R.), e.a. betreffende activiteiten, waaronder concerten, radiouitzendingen, revue : "Volle Gaze", Vlaamse kermis.
1939 1 omslag

- 9 Lijsten, gelegenheidsdrukwerk, formulieren, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, A. Krelage, voorzitter van “Stem des Volks”, e.a. betreffende leden, activiteiten, waaronder ontvangst van leden van de “Stem des Volks” Amsterdamse afdeling van de Bond van Arbeiders zangvereniging in Nederland, Eerste groot kunstconcert. 1938-1939 1 omslag
- 10 Artikels, liedteksten, programma, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, e.a. betreffende activiteiten, waaronder grote nationale zangwedstrijd voor koren te Jolimont, Internationale zangwedstrijd te Leuven. 1936-1939 1 omslag
- 11 Lijsten, briefwisseling, kasstukken van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, Bond van arbeiderszangverenigingen in Nederland, e.a. betreffende de leden en activiteiten, waaronder de Eerste internationale van arbeiderszangers, Groot Folkloristisch avondfeest, tijdelijk ontslag onder-erevoorzitter. 1908-1951 1 omslag
- 12 Gelegenheidsdrukwerk, kasstukken, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, Koninklijke zangmaatschappij De Melomanen, Stad Gent, Vooruit S.M. Het Licht betreffende het jubileum 50-jarig bestaan. 1937-1938 1 omslag
- 13 Liedteksten, programma's, reglement, briefwisseling van en aan R. Van Kenhove, onder-erevoorzitter, e.a. betreffende activiteiten, waaronder de herdenkingsplechtigheid Vader Anseele, 1 meifeest, Revue “Volle Gaze”, Vlaamse kermis. 1933-1946 1 omslag
- 14 Kasstukken, briefwisseling van en aan Edm. Vandenbogaerde, voorzitter, e.a. betreffende activiteiten. 1954 1 omslag
- 15 Lijsten, gelegenheidsdrukwerk, tijdschrift, briefwisseling van en aan Edm. Vandenbogaerde, voorzitter, e.a. betreffende het huldiging-concert Leon Torck. 1952-1953 1 omslag
- 16 Programma's, specimen, artikels betreffende concerten. 1914-1958 1 omslag
- 17 Polis, lidmaatschapsbewijs betreffende het Muziekverbond van België en verzekeringsbijdragen. 1949-1956 1 omslag
- 18 Kasstukken, briefwisseling van en aan Edm. Vandenbogaerde, voorzitter, e.a. betreffende het zestigjarig bestaan. 1947-1949 1 omslag
- 19 Briefwisseling van en aan Ed. Vandenbogaerde, voorzitter, C. Lippens, secretaris, e.a.

	betreffende bestuursvergaderingen en agendapunten. 1947-1957	1 omslag
20	Kasstukken betreffende activiteiten. 1947-1952	1 omslag
21	Kasstukken, programma's, briefwisseling van en aan Edm. Vandenbogaerde, voorzitter, e.a. betreffende concerten en feestelijkheden. 1945-1954	1 omslag
22	Kasstukken betreffende activiteiten. 1949-1954	1 omslag
23	Kasstukken betreffende activiteiten. 1950-1954	1 omslag
24	Omzendbrieven en lijsten betreffende activiteiten en vergaderingen. 1953-1954	1 omslag
25	Reglement, specimen, artikels, programma's betreffende activiteiten. 1914-1956	1 omslag
26	Stukken betreffende concerten Anseelevrienden en Harmonie Vooruit The Golden River Singers. 1948-1969	1 omslag
27	Programma's betreffende jubileumconcerten van de Socialistische Harmonie "Vooruit", Lokeren, Werkersvreugd, Assenede, Socialistische Harmonie "De Toekomst", St. Nik- laas, Harmonie "Hand aan Hand". 1971	1 omslag
28	Partituur en liedteksten van de Marxkring, gemengd door "De Anseelevrienden". Z.d.	1 omslag
29	Stukken betreffende De Anseelevrienden, De Stem des Volks (Ndl.), De Rode Vlag, Marxkring, Centrale voor Socialistisch Cultuurbeleid. 1964-1974	1 omslag